

บรูไนกับ‘วันวานที่กำลังจะไม่หวาน’

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต VAKORN@DPU.AC.TH

บมือเอ๋ยชื่อประเทศบรูไน คนไทยจะนึกถึงความร่ำรวย น้ำมัน ความมั่งคั่งของกษัตริย์ ความกินดีอยู่ดีของคนบรูไน การเป็นสมาชิกของ Asean และเพื่อนที่ดีของไทย ภายใต้ภาพลักษณ์นั้นความจริงทางเศรษฐศาสตร์กำลังพิสูจน์ตัวเองโดยเห็นได้จากการที่คนนอกประเทศและคนบรูไนจำนวนมากกำลังรู้สึกว่ “วันวานอันแสนหวาน” กำลังจะหมดไปอย่างน่าเสียดาย

Negara Brunei Darussalam เป็นชื่อทางการของ Brunei ประเทศที่มีประชากร 370,000 คน (ร้อยละ 67 เป็นมาเลย์ ร้อยละ 15 จีน ร้อยละ 6 คนพื้นเมือง และร้อยละ 12 อื่นๆ) มีพื้นที่ประมาณ 5,770 ตารางกิโลเมตร ที่อุดมด้วยน้ำมันและก๊าซ

บรูไนตั้งอยู่ตอนเหนือของเกาะบอร์เนียว (ส่วนใหญ่ของพื้นที่ตอนเหนือเป็นดินแดนของมาเลเซียโดยมีบรูไนแทรกอยู่ส่วนพื้นที่ที่เหลือซึ่งเท่ากับประมาณ 2 ใน 3 ของพื้นที่เกาะทั้งหมดเป็นของอินโดนีเซีย) บรูไนมีตัวตนมายาวนานตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่เจ็ด ตกเป็นดินแดนของอังกฤษและได้รับอิสรภาพจากอังกฤษเมื่อ ค.ศ.1984

บรูไนมีกษัตริย์ภายใต้ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มีชื่อทางการว่า Sultan Haji Hassanal Bolkiah Mu'izzaddin Waddaulah สื่อมักเรียกสั้นๆ ว่า สุลต่านโบเกียห์ ทรงเป็นทั้งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม

น้ำมันและก๊าซ (มูลค่ารวมกันเป็นร้อยละ 90 ของการส่งออกในแต่ละปี) เป็นหัวใจสำคัญของความมั่งคั่งของ สุลต่านโบเกียห์และชีวิตของคนบรูไน ในประเทศนี้ประชากร 370,000 คน ไม่ต้องจ่ายภาษีเงินได้ ได้รับสวัสดิการจากรัฐ เช่น บริการสาธารณสุขเต็มที่โดยไม่ต้องจ่ายเงิน หากได้ไปเรียนหนังสือต่างประเทศก็ไม่ต้องเสียเงิน ข้าราชการได้รับเงินกู้ปลูกบ้านและรถยนต์โดยไม่มีดอกเบี้ย บ้านช่องของผู้คนก็อยู่กันฟรีถึงแม้หลายบ้านจะไม่หรูหราก็ตาม

พูดสั้นๆ ว่า คน 370,000 คน ได้รับการดูแลเป็นอย่างดีจากรัฐบาลซึ่งก็หมายถึง สุลต่านโบเกียห์เป็นผู้ดูแลนั่นเอง

บางคนอาจคิดว่าเหมือนอยู่บนสวรรค์เช่นนั้นแล้วจะไปถึงเวลาอะไร ผู้คนบรูไนก็เชื่อเช่นนั้นมาเป็นเวลานาน จนกระทั่งปัจจุบันผู้คนเริ่มสงสัยว่าเมื่อน้ำมันหมดไปจากแผ่นดินแล้วชีวิตอันแสนสุขสบายจะมีต่อไปได้อย่างไร ในโลกโลกาภิวัตน์ ผู้คนทั้งในและนอกบรูไนเห็นตัวเลขการส่งออกน้ำมันของบรูไนขึ้นสูงสุดในปี ค.ศ.1979 ในปี 2004 บรูไนผลิตน้ำมันได้ 206,000 บาร์เรลต่อวัน น้อยกว่าปีก่อนหน้าเล็กน้อย ถึงแม้ว่าราคาจะขึ้นไปถึง 60 เหรียญต่อบาร์เรลก็ตาม

ผู้เชี่ยวชาญเรื่องน้ำมันเชื่อว่าบรูไนอาจเผชิญกับปัญหาการผลิตน้ำมันเนื่องจากขุดออกมาได้น้อยลงในทศวรรษหน้า คนบรูไนจำนวนมากไม่ยอรู้สึกหวั่นไหวกับปรากฏการณ์นี้ ซึ่งสอดคล้องกับข้อความที่สุลต่านทรงแถลงในงานเฉลิมพระชนมพรรษาในเดือนกรกฎาคมปีนี้ว่า บรูไนไม่ได้มองใจพอใจกับสภาพที่เป็นอยู่ จะขยายลักษณะการผลิต (diversity) ให้กว้างขึ้นด้วยการดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศเพื่อไม่ให้ขึ้นอยู่กับน้ำมันแต่เพียงอย่างเดียว (นโยบายนี้โดยแท้จริงแล้วก็ได้ประกาศและทำมาตลอดอย่างไม่จริงจังนัก) ด้วยการส่งเสริมธุรกิจท่องเที่ยว ปีเตอร์เคมี และการเงิน

คำถามที่คนรู้เศรษฐศาสตร์นี้ถกอยู่ในใจมานานก็คือ ทุกประเทศมีทรัพยากรจำกัดด้วยกันทั้งนั้น วันหนึ่งน้ำมันก็ต้องหมดไปจากบรูไน

ประเด็นก็คือ จะใช้ทรัพยากรที่โชคดีนี้และจะใช้เวลาที่ “ขอยืม” มาเพื่อวางรากฐานสร้างประโยชน์ในระยะยาวให้แก่ประชาชนให้ได้มากที่สุดได้อย่างไร

ลิ่งที่ควรรสร้างให้เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่มีน้ำมันก็คือ ความรู้สึกเร่งด่วนที่ต้องรีบวางพื้นฐานที่ดี ก่อนที่น้ำมันจะหมดลง (sense of urgency) มากกว่าที่จะเป็นความรู้สึกสบายๆ (เว่ยรูนไทยเรียกชีว-ชีว) คือพอใจในสภาพที่เป็นอยู่ (complacency) ดังที่เป็นอยู่ในบรูไนในปัจจุบัน

เมื่อผู้คนบรูไนจำนวนหนึ่งเริ่มรู้สึกว่ “น้ำมันหมด” ไกลจะมาถึงโดยไม่ได้ทำอะไรไปมากนักในช่วงเวลาของความร่ำรวยน้ำมันที่ผ่านมา การตื่นตระหนกก็ย่อมมีเป็นธรรมดา

เมื่อคนที่ไปเรียนมาจากต่างประเทศและคนเรียนจบมหาวิทยาลัยในประเทศมีมากขึ้นในแต่ละปี แต่ไม่มีงานที่ท้าทายความสามารถให้ทำ การวิพากษ์วิจารณ์และไม่พอใจก็เริ่มหนาหูขึ้น

หลักฐานอีกประการที่คนมีการศึกษาของบรูไนรับทราบก็คือความมั่งคั่งส่วนตัวของสุลต่านโบเกียห์ลดลง จากที่เคยเป็นบุคคลที่รวยที่สุดในโลกในทศวรรษ 1990 มีสินทรัพย์มูลค่าถึง 30,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (ปัจจุบันหมายเลขหนึ่งคือ บิลเกตส์ มีประมาณ 51,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ) ได้ลดลงมาเป็น 20,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ จากข้อมูลจัดอันดับของ Forbes Magazines ล่าสุด

สิ่งที่เป็นความลับสุดยอดในบรูไนในปัจจุบันก็คือ ตัวเลขว่าประเทศมีน้ำมันเหลืออยู่เท่าใด พฤติกรรมของภาครัฐที่อาจแปรเป็นสัญญาณได้ว่าตัวเลขน้ำมันนี้เป็นปัญหาก็คือ มีการส่งทีมของรัฐบาลออกไปซื้อเชิญต่างประเทศให้มาลงทุนโดยติดต่อผู้จัดการทำเรือและบริษัทเดินเรือต่างๆ 26 แห่งทั่วโลก แต่ก็ยังไม่มีการตกลงกับรายใดแต่ประการใด

การสูญเสียเงินลงทุนในต่างประเทศของพระอนุชาตามชื่อที่ฝรั่งเรียกกันว่า Prince Jetri อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ในทศวรรษ 1990 ไปถึงกว่า 15,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ไม่ได้ช่วยให้คนบรูไนมีความเชื่อมั่นเพิ่มขึ้นในการจัดการเกี่ยวกับความมั่งคั่งของสุลต่านโบเกียห์ซึ่งในที่สุดก็คือความกินดีอยู่ดีของคนบรูไน

ชนกลุ่มน้อยที่มีได้เป็นคนมาเลยซึ่งมีอยู่ถึง 1 ใน 3 ไม่มีโอกาสได้รับส่วนแบ่งจากความมั่งคั่งของน้ำมันอย่างทัดเทียม เนื่องจากจะต้องสอบความรู้ภาษา มาเลยให้ถึงระดับพร้อม กับอยู่อาศัยในประเทศเป็นเวลายาวนานจึงจะได้รับการดูแล จากรัฐอย่างเท่าเทียมกับคนบรูไนมาเลยส่วนใหญ่ได้

ทรัพยากรน้ำมันที่ขุดขึ้นมาขายทุกวันโดยผลประโยชน์ที่ได้มิได้กลับมาสร้างฐานสำหรับอนาคตอย่างจริงจังและเป็น มรรคผล ก็คล้ายกับการสูญเสียเวลาที่เหลือที่มีชีวิตอยู่ใน โลกนี้ไปอย่างเปล่าประโยชน์นั่นเอง

การผลิตน้ำมันเพิ่มขึ้นอีก 1 บาร์เรล ก็หมายถึงว่าจะมี น้ำมันเหลือให้ขุดน้อยลงไปอีก 1 บาร์เรล ถ้าไม่สร้างความ สมดุลระหว่างสิ่งที่ได้มาจาก 1 บาร์เรลและการสูญเสียอีก 1 บาร์เรลแล้วแต่บัดนี้ต่อไปจะไม่มีน้ำมันเหลือให้คิดอีกแล้ว

การใช้ทรัพยากรของบรูไนมีบทเรียนให้แก่อีกโลกและสังคม เรา เมื่อใครก็ตามมีโอกาสร่ำรวยครั้งถึงงานให้แก่สังคม แต่ละเดยเพราะถูกบังคับด้วยโลหะ โทสะ โมหะ แล้ว โอกาส นั้นจะไม่มีกลับมาอีก (ข้อมูลพื้นฐานจาก International Herald Tribune, 22 October 2005)